

SANTA EULÀLIA DE MADRONA o LA SALUT DEL PAPIOL. A l'esquerra detall de la finestra de l'absis central. A la dreta, detall de la mènsula triangular de les arcuacions.

per una volta de pedra i calç. Aquesta obra obligà a doblar els murs existents perquè poguessin aguantar les noves càrregues. Aquest doblat es va fer pel costat de dins. Probablement mentre feien aquests treballs, hi va haver el canvi d'estil que va fer que es construís l'absis central en estil llombard. També es pot pensar en una aturada de les obres abans de construir l'absis o una ensulsiada d'aquest element. Hom data la nau preromànica en els segles IX-X. L'ampliació s'hauria de situar en dos moments del segle XI, probablement el doblat i el tram de nau nova s'hauria fet a principis d'aquest segle i l'absis a la meitat, ja dins el moviment llombard. Els arcs torals s'hi afegiren durant el segle XII. Durant l'any 1972 s'enderrocà el mas que hi era adossat i es reconstruí l'absis de migdia

Josep M. Masagué, aqte..

BIBLIOGRAFIA

CATALÀ, P, BRASÓ, M, FLUVIÀ, A de, 1990: *Castell del Papiol*, dins *els castells catalans*, vol I. Barcelona: Rafael Dalmau editor, pp. 452-458

PAGÈS i PARETAS, Montserrat, 1992: *Art romànic i Feudalisme al Baix Llobregat*, col. Abad Oliba. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 484-500

PAGÈS i PARETAS, Montserrat, 1992: *Castell del Papiol*, dins *Catalunya romànica*, vol XX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, pp. 396-397

PAGÈS i PARETAS, Montserrat, 1992: *Santa Eulàlia de Madrona (ara la Salut del Papiol)*, dins *Catalunya romànica*, vol XX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, pp. 397.

Núm. 194

23 de febrer de 2019

EL BAIX LLOBREGAT

CASTELL DEL PAPIOL

La primera documentació que es coneix és de l'any 1115 quan els comtes Ramon Berenguer III i Dolça, el van infeudar als germans Arnau Pere i Bernat Pere, vassalls seus, però es reservaren diversos drets i a més la torre amb porxo que hi ha al davant sobre el Llobregat. El fet que donessin aquest castell a uns vassalls fidels, no és gratuït si considerem que durant aquesta època foren diverses les ràtzies que feren els almoràvits i aquest castell resultava una peça estratègica en el control de la vall del Llobregat i la del Vallès.

CASTELL DEL PAPIOL vist des de llevant.

CASTELL DEL PAPIOL. Façana de tramuntana, on hi ha l'accés.

El 1206 el rei Pere del Catòlic donà en feu el castell a Ramon de Papiol. El 1448 el famós terratrèmol que assolà Catalunya va enderrocar les parts altes del castell. Sembla que només es mantingueren dempeus les parts baixes de les dues torres, i di-

versos murs que les unien i que desenvolupaven el recinte defensiu.

Aquest castell, encara que avui no ho sembli, era un vertader castell roquer construït dalt del cim d'un turó rocós, a la forma del qual s'hi adaptava.

A grans trets, la planta baixa actual ens dona una idea força aproximada de l'estructura d'aquell edifici, si més no, un esquema general. Tenim dues

CASTELL DEL PAPIOL. Façana de ponent

torres als dos extrems de l'edificació, una a l'extrem del turó, sobre el riu, per controlar les comunicacions i l'altra a l'altre extrem, més accessible, per defensar l'accés. Els murs que van d'una torre a l'altra tenen defensa fàcil ja que són situats sobre parets rocoses inexpugnables.

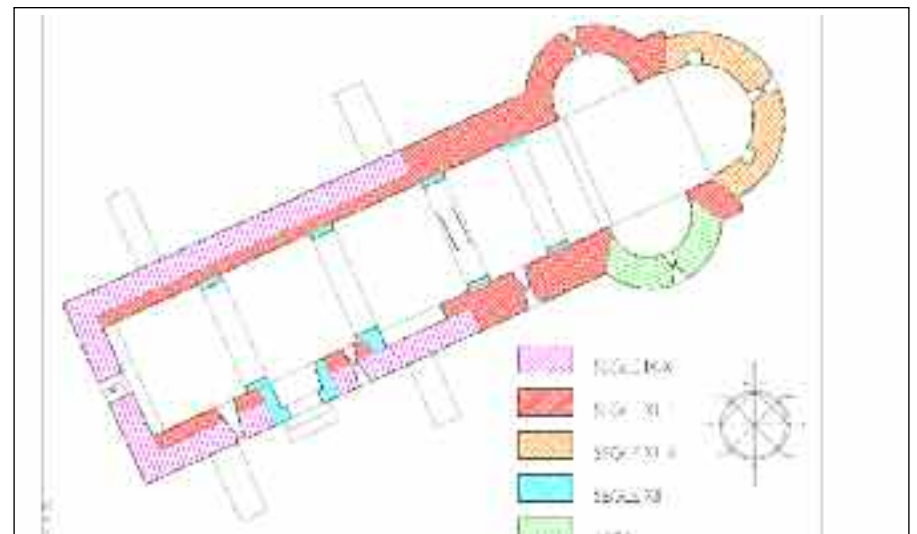

SANTA EULÀLIA DE MADRONA o LA SALUT DEL PAPIOL. A l'esquerra, l'interior. A la dreta detall de l'arc former on podem veure el doblatge del mur.

L'absis presenta exteriorment una ornamentació d'estil llobard a base d'un fris d'arcuacions cegues que es distribueix en cinc grups de dues, separades per lesenes o faixes verticals que parteixen d'un sòcol alt. Els arquets són fets amb pedres de dimensions reduïdes amb la

forma que segueix la forma circular. Cada grup d'arquets es troben al mig en una pedra que té tallada, en alt relleu, la forma d'una petita mènsula triangular que els rep.

La nau d'aquest edifici és molt llarga perquè és constituïda per una nau preromànica que va ser allargada pel costat de llevant, tot eliminant l'absis que hi havia, a la vegada que canviaven l'estructura de fusta de la coberta

SANTA EULÀLIA DE MADRONA o LA SALUT DEL PAPIOL.
Façana de tramuntana.

arcs torals i les corresponents pilastres. L'absis i les absidioles es cobreixen amb voltes de quart d'esfera.

La il·luminació de l'interior d'aquest edifici és escassa; té set petites finestres i el portal. Les finestres són de diferent tipologia: n'hi ha una d'un sol biaix, cinc de doble biaix i una de geminada. Les finestres de doble biaix són també diferents; tres se situen al centre dels respectius absis, la del central forma l'arc amb un sol

bloc i la del de tramuntana té l'arc rebaixat en un bloc rectangular. Les altres dues se situen a la nau en el mur de migjorn; la que és més propera a la porta d'entrada té el dos biaixos formant un angle molt obert.

La finestra d'un sol biaix és emplaçada al mur de migjorn de la nau entre la porta d'entrada i el mur de ponent. Exteriorment té un bonic i delicat treball en l'emmarcament.

La finestra corresponent a l'absis de migjorn va ser reconstruïda l'any 1972, com el mateix absis, pel Servei de Conservació i Catalogació de Monuments de la Diputació de Barcelona.

La finestra geminada se situa al mur de ponent; és constituïda per dos arquets tallats, cada un en un bloc independent. Els arquets són ornats amb un reclau que forma una prima arquivolta. Els blocs tenen, a la part baixa dels laterals oposats, uns encaixos que semblen indicar una reutilització de les peces. Aquests blocs són aguantats en el centre per un capitell trapezoïdal mensuliforme amb les cares frontals i posterior treballades amb un cursos temes vegetals.

SANTA EULÀLIA DE MADRONA o LA SALUT DEL PAPIOL. Finestra de la façana de ponent.

Dels murs que es poden atribuir a l'obra d'abans del terratrèmol, en queden diversos exemples a la planta baixa, dels quals podem destacar els que delimiten una sala, de planta irregular, un corredor i una petita cambra que sembla que va ser utilitzada com a dipòsit de cereals, (l'accés actual és obra d'una restauració recent). A la sala hi ha mostres d'*opus spicatum*, que ens la podria fer datar, amb reserves, al segle X. De tota manera les voltes, escarseres i irregulars que cobreixen aquests àmbits són de construcció molt posterior, només la de mig punt que cobreix el dipòsit de cereal es podria considerar d'aquell moment. Aquestes estructures són de característiques molt semblants a les de la torre rodona de la banda nord i aquesta és anterior a l'any 1115. La torre de migdia va ser substituïda per la torre quadrada actual que hom la data del segle XIII, i la del nord va ser recoberta exteriorment per una potent i massissa torre rectangular, per reforçar la defensa de l'accés, però, en va deixar la part que encara es mantenia dreta incrustada a la nova. L'aparell d'aquella torre rodona és de pedres sense tallar, només desbastades amb l'escoda o maceta per donar-les-hi una forma

CASTELL DEL PAPIOL. Espectacular vista des de migjorn.

més o menys rectangular, i disposades en filades horitzontals, poc regulars, amb abundant morter de calç.

Les dues fornícules que hi ha a la façana de llevant de la torre quadrada varen ser realitzades durant el segle XVIII, per encaixa-hi unes premses pel vi.

A la cambra cega que hi ha darrera la torre rodona i dins la torre rectangular van aparèixer uns grafitos que representen una gran galera amb canons de factura molt bella i a una alçada que els fa difícils de contemplar. La Montserrat Pagès considera que aquesta seria la presó, si més no, durant el segle XVI-XVII.

SANTA EULÀLIA DE MADRONA (ARA LA SALUT DEL PAPIOL)

És una capella que, tot i tenir estructures arquitectòniques preromàniques, la documentació no apareix fins l'any 1063 quan la parròquia donada pel bisbe de Barcelona, Guislabert, a Guisla, vídua i hi afegeix que anteriorment la tingué Gombau de Besora i Mir Geribert, aquest últim marit difunt de Guisla. La parròquia es va traslladar el 1315 al castell de Papiol i la capella es dedicà a Sant Pere de Madrona. De tota manera l'any 1726 consta com a Sant Pere i Santa Madrona, i, el 1757 com a Mare de Déu de la Salut. Amb tot el nom de Madrona es documenta ja l'any 1013 i el del terme el 1017.

SANTA EULÀLIA DE MADRONA o LA SALUT DEL PAPIOL. Façana de migjorn.

És un edifici d'una sola nau i tres absis. La nau, de planta rectangular allargada, és oberta pel costat de llevant, on és rematada per un absis de planta semicircular. Molt a prop d'aquest i situades una a cada costat de la nau s'hi obren dues absidioles enfrontades, també de planta semicircular. La unió de l'absis central amb la nau, que tenen diferent amplada, es resol mitjançant un doble reclau en degradació semicircular.

La nau és coberta per una volta de canó seguit de mig punt que es presenta compartimentada en cinc espais separats per

SANTA EULÀLIA DE MADRONA o LA SALUT DEL PAPIOL. Absis central

